

Управління багатоквартирними будинками:

перспективи нової професії та власної справи для жінок, що перебувають у відпустці з догляду за дитиною

У партнерстві з:

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

WORLD BANK GROUP

IFC

International
Finance Corporation

Мета цього посібника — роз'яснити жінкам, які перебувають у відпустці з догляду за дитиною, переваги професії менеджера багатоквартирного будинку. У цьому посібнику наведено показовий досвід чотирьох жінок, які починали кар'єру менеджерки багатоквартирного будинку, водночас доглядаючи за малими дітьми. Крім того, тут вміщено анкету, яка допоможе жінкам визначитися - чи підходить їм такий фах. Вагомим доповненням до матеріалів посібника є перелік корисних ресурсів: сайтів, онлайн-курсів, сторінок у соціальних мережах тощо, якими варто скористатися для ґрунтовного ознайомлення з особливостями цієї професії, а також інформація про менторську програму для жінок, які вирішили розпочати кар'єру менеджерки багатоквартирного будинку.

Посібник підготовлено й видано у рамках проекту «Енергоефективність у житловому секторі України», що впроваджується Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC, Група Світового банку) за фінансової підтримки Швейцарської Конфедерації.

Автори: Ярослава Сорокопуд, Богдан Горобчук, за редакцією Наталі Ільїної.

Висновки, тлумачення та підсумки, викладені в цьому посібнику, жодним чином не відтворюють поглядів IFC, Групи Світового банку чи Швейцарської Конфедерації. Це видання є інформаційним та не замінює консультації радника з правових питань або фахівця іншого профілю. На IFC, Групу Світового банку чи Швейцарську Конфедерацію не може бути покладена жодна відповідальність за будь-які збитки, втрати, заподіяну шкоду, боргові зобов'язання та/або будь-які інші можливі наслідки, що виникли через опублікування або використання інформації, вміщеної в цьому посібнику. Виключно користувач несе відповідальність та ризики, пов'язані з його використанням.

Зміст посібника захищено авторським правом. Уся інформація та матеріали, використані для підготовки цього посібника, є власністю IFC.

Викладена в посібнику інформація призначена для загального користування. Посібник розповсюджується за умови, що він не буде продаватися, передаватися в платне користування або використовуватися будь-яким іншим чином з метою отримання прибутку без попередньої письмової згоди IFC. Відтворення, копіювання й поширення довідника та/або його частин у будь-якій формі дозволене з обов'язковим посиланням на цей посібник.

З питаннями щодо змісту посібника, а також задля отримання дозволу на відтворення його частин або замовлення додаткових копій, будь ласка, звертайтеся за адресою:

Проект «Енергоефективність у житловому секторі України»
Офіс представництва IFC в Україні,
Дніпровський узвіз, 1, 3-й поверх,
м. Київ, 01010, Україна
тел.: +38 (044) 490 64 00 (внут. 7914)

Зміст

ВСТУП	4
1. ЧОМУ УПРАВЛІННЯ БАГАТОКВАРТИРНИМИ БУДИНКАМИ ЦІКАВИТЬ ЖІНОК, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У ВІДПУСТЦІ З ДОГЛЯДУ ЗА ДИТИНОЮ?	7
1.1. Це можливість навести лад у своєму будинку	7
1.2. Це можливість працювати з дому	8
1.3. Це нагода реалізувати свій потенціал	9
1.4. Це можливість робити щось корисне для людей	10
1.5. Це нагода постійно розвиватись	11
1.6. Це можливість створити власну прибуткову справу	12
2. ПЕРЕВІРТЕ, ЧИ Є ЦЯ ПРОФЕСІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВА ВЛАСНОЇ СПРАВИ ЦІКАВОЮ САМЕ ДЛЯ ВАС	13
3. ЯК РОЗПОЧАТИ КАР'ЄРУ МЕНЕДЖЕРКИ БАГАТОКВАРТИРНОГО БУДИНКУ	15
3.1. Корисні ресурси та можливості для початку кар'єри	15
3.2. Як менторство може допомогти вашій кар'єрі менеджерки багатоквартирного будинку	18

Вступ

Народження дитини – важлива й радісна подія у житті жінки та всієї родини. Новий член сім'ї не лише дарує щастя, але й приковує до себе дуже багато материнської уваги. Звісно, час, проведений із дитиною, – дуже цінний, але це зовсім не значить, що жінка мусить відмовитися від будь-якої іншої діяльності, крім догляду за малечкою та хатньої роботи.

Згідно з чинним законодавством, за бажанням жінки, у період відпустки з догляду за дитиною вона може працювати на умовах неповного робочого часу (на підприємстві, з яким вона перебуває у трудових відносинах, чи на іншому підприємстві) або вдома (частина восьма ст. 179 КЗпП). У жінки, що перебуває у відпустці з догляду за дитиною, є такі опції працевлаштування:

- продовжувати працювати на попередньому місці роботи;
- спробувати один із варіантів роботи, що пропонують в інтернеті, типу “пасивний дохід” або “робота для жінок у декреті” (однак у переважній більшості випадків усе це – низькооплачувана й нецікава робота, яка, за великим рахунком, не сприятиме вашій професійній самореалізації);
- опанувати нову перспективну професію, таку як управління багатоквартирними будинками.

Реформа житлово-комунального господарства, яка нині триває в Україні, значно підвищила попит на професійних менеджерів/управителів багатоквартирних будинків. Реалізувати цю роль можна в кількох варіантах:

- стати головою правління ОСББ або Асоціації ОСББ;
- надавати послуги в сфері утримання багатоквартирних будинків як фізична особа-підприємець;
- створити юридичну особу з відповідним профілем діяльності.

І ця професія дуже добре підходить жінкам, які перебувають у відпустці з догляду за дитиною. Чому - про це можна дізнатися з цього посібника, в якому викладений досвід успішних голів правлінь об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ), менеджерок будинків. Усі опитані нами жінки свого часу поєднували декретну відпустку з головуванням в ОСББ або навіть із розширенням власної справи - націлившись на те, щоб надавати послуги з управління одразу декільком багатоквартирникам.

Усі ці жінки з різних міст України використали вільний час у відпустках з догляду за дитиною як трамплін для власного розвитку та здобування нової для себе професії - менеджерки багатоквартирного будинку.

Все найцінніше з-поміж того, що розповіли нам ці жінки, ми систематизували й зібрали в цьому буклеті. Прочитавши його, ви дізнаєтесь:

- Чому жінки в декретні відпустці вирішили стати менеджерками багатоквартирних будинків?
- Чим саме приваблює їх професія менеджерки і як це пов'язано з періодом декрету?
- Як опанувати цю професію та розвинути її у власний бізнес?
- Які переваги та перспективи має ця діяльність?

Кожна з героїнь нашого посібника починала з роботи головою правління ОСББ у власному будинку, однак з часом розширила свою діяльність на інші будинки та започаткувала власний бізнес.

Знайомтеся, наші героїні - успішні менеджерки багатоквартирних будинків:

“Важливо чітко розуміти: все, що робиться для людей, має робитися по-людськи. Це стосується і наших будинків, і управління ними. Дуже хочу, щоби в будинках все ставало на свої місця, щоби люди відчували ці зміни. Поламані речі мають бути полагождені!”

ГАННА ПРОКІПЕЦЬ - надає послуги з утримання 22 будинкам з ОСББ в м. Дніпро.

Стала головою правління ОСББ у 2011 році, перебуваючи у відпустці з догляду за дитиною. Навчалася в Придніпровській державній академії будівництва та архітектури на спеціальності “Містобудування”, кваліфікація – архітектор.

Систематично підвищує свою кваліфікацію на курсах для працівників житлово-комунального господарства, зокрема у Львівському техніко-економічному коледжі Національного університету “Львівська Політехніка” та в Інституті безперервної фахової освіти Придніпровської державної академії будівництва та архітектури за програмою “Управитель житловою нерухомістю”.

Під її управлінням ОСББ систематично беруть участь у конкурсах у сфері енергозбереження, перемогу в яких здобували в 2012, 2013, 2015, 2016, 2017, 2018 роках. Частину коштів, залучених завдяки цим конкурсам, було витрачено на заміну освітлення в місцях загального користування у деяких будинках. Це дозволило скоротити споживання електроенергії у 4-6 разів. Також було встановлено енергозберезувальні вікна у під’їздах та підвалах, утеплені вхідні й тамбурові двері. Це принесло мешканцям будинків не лише економію, але й комфорт. В рамках роботи ресурсного центру для ОСББ і ЖБК виступає лекторкою на семінарах, присвячених створенню та діяльності ОСББ. Ганна також є координаторкою проекту “Організація закупівлі і встановлення обладнання для ОСББ”.

“Декретна відпустка - це дійсно той час, коли є достатньо можливостей, щоби поєднувати догляд за дітьми - у мене їх троє - та іншу цікаву для вас діяльність. У моєму випадку, я дуже не хотіла бути просто домогосподаркою, тому для мене цей період став можливістю для реалізації мого потенціалу. За освітою я музикантка, композиторка. Але зараз розглядаю можливості управління декількома будинками.”

ВЛАДА РУСІНА - голова правління ОСББ “Деміївська слобода” в м. Київ, консультує співвласників будинків та інші ОСББ щодо початку самостійного управління.

Головою правління ОСББ Влада стала 2 роки тому, перебуваючи у відпустці з догляду за дитиною.

Отримала освіту в Харківському національному університеті мистецтв імені І. П. Котляревського, спеціальність – композиція, теорія та історія музики.

Проходила навчання у “Школі ефективного ОСББ”, зараз систематично підвищує свою кваліфікацію на різноманітних тренінгах з управління багатоквартирними будинками.

За час її головування в правлінні ОСББ було модернізовано систему освітлення місць загального користування будинку, налагоджено роботу дахової газової котельні та індивідуального теплового пункту, захищено спільне майно багатоквартирного будинку від неправомірних дій забудовника, проведено утеплення мереж опалення завдяки участі в конкурсній програмі “70 на 30”.

“Я бралася за управління своїми будинки не як за бізнес, а з метою їх покращити. Коли я хотіла створити ОСББ у своєму будинку, перебуваючи в декреті, мені порадили, що варто брати не один будинок, а одразу чотири - адже вони розташовані “квадратом”, тож логічно ними управляти разом. Мене мотивує ставлення сусідів: спершу багато з них боялися змін, але зараз навіть ті, хто були проти створення об’єднання співвласників, мене підтримують.”

“Я маю освіту менеджера управління міжнародного права і господарства, була бухгалтером, керувала магазинами до декретної відпустки. Коли пішла в декрет - стала керівницею не тільки в себе вдома, а й у будинку, в якому живе моя родина. Мені подобається така зміна.”

МАРИНА КОВАЛЕНКО - голова правління ОСББ “Слобожанський-Батумська”, до якого належать чотири будинки в м. Дніпро.

Марина - мати трьох дітей. Головою правління ОСББ вирішила стати, перебуваючи у відпустці з догляду за дитиною в 2018 році.

У цьому ж році під її керівництвом ОСББ “Слобожанський-Батумська” стало переможцем програми співфінансування в Дніпрі. Скориставшись коштами, залученими від програми, в усіх чотирьох будинках ОСББ було проведено заміну сантехнічних систем - каналізації та труб водопроводу.

В 2019 році подано вже два проекти на бюджет участі м. Дніпра, в якому ОСББ також перемогло. Ця програма передбачає заміну електромереж у всіх 4-х будинках.

Також за час головування Марини в ОСББ почистили та промили каналізаційні криниці навпроти під’їздів кожного з будинків, значно покращили стан дахів, у місцях загального користування встановили LED-освітлення, що дало економію в 5 разів.

Марина успішно поєднує роботу з управління ОСББ, опікується багатодітною родиною та систематично відвідує тренінги, лекції, семінари, спрямовані на підвищення кваліфікації менеджерки будинку. В 2019 пройшла курси для підвищення кваліфікації “Управління багатоквартирним будинком”.

ІННА СКОРБА - голова правління ОСББ “Комфортний”, консультує ще 8 ОСББ у м. Дніпро.

Інна стала головою правління ОСББ у 2016 році, у відпустці з догляду за другою дитиною.

Вона є постійним членом комісії при Дніпровській міській раді щодо питань програми сприяння діяльності ОСББ та ЖБК, членом правління Асоціації “Наш дім”, фахівцем “Соціально-аналітичного центру сприяння розвитку міста”. Забезпечує супровід документів у системі ProZorro та казначействі у рамках програм сприяння діяльності ОСББ.

Отримала вищу освіту за спеціальністю “Менеджмент організацій”, закінчила коледж за спеціальністю “Економіка і планування в галузях народного господарства”. Постійно підвищує свою кваліфікацію на різноманітних тренінгах і курсах, зокрема завершила програму Університету митної справи та фінансів за напрямком “Управління багатоквартирними будинками” та Business Community School за підтримки проекту IFC “Енергоефективність в житловому секторі” за програмами “Бізнес-планування” та “Побудова системного бізнесу в управлінні багатоквартирними будинками”.

У 2018 році подала проект дитячого садочка в програму міських ініціатив “Бюджет участі”, успішно реалізований на початку 2019 року.

1. Чому управління багатоквартирними будинками цікавить жінок, які перебувають у відпустці з догляду за дитиною?

1.1. Це можливість навести лад у своєму будинку

Опитані нами менеджерки будинків здебільшого прийшли до цієї професії не лише завдяки позитивній мотивації - отримати новий фах, влаштувати власний бізнес абощо. Як свідчать їхні відповіді, часто цьому сприяла незадовільна ситуація в їхньому будинку. Вони вирішили поборотися за власний комфорт і комфорт своєї родини у багатоквартирному будинку. І вже потім, навівши лад у власній оселі, зрозуміли, що ця діяльність може бути хорошим варіантом самозайнятості.

ОСЬ ЩО НАШІ ГЕРОЇНИ ВІДПОВІЛИ НА ЗАПИТАННЯ:

“ЯК ВИ ВИРІШИЛИ РОЗПОЧАТИ УПРАВЛІННЯ СВОЇМ БАГАТОКВАРТИРНИМ БУДИНКОМ?”

Ми з чоловіком вирішили придбати квартиру, і коли почали жити в цьому будинку, я побачила, скільки є проблем, які треба вирішувати. Крім того, я не відчувала, що тодішня керуюча компанія докладає достатньо зусиль, щоб утримувати те, що є, в нормальному стані й не допускати погіршень. В той час я перебувала в декретній відпустці з догляду за третьою дитиною та мала достатньо часу, щоб активно цікавитись тим, що відбувається в нашому будинку, але на першому етапі я навіть не входила до складу ініціативної групи. Я взяла ініціативу у свої руки, коли більше ніхто в будинку не захотів обійняти посаду голови правління. У чому була мотивація? Я не могла спокійно спостерігати за тим, як праця інших людей, які побудували цей будинок, не цінується і він поступово занепадає. Мені хочеться, щоб не тільки у моїй квартирі було добре, а й в усьому будинку.

Влада Русіна

Живу в будинку, бачу, що робиться: лампочок нема, прибирання відсутнє, бруд. Набридло це сміття. Саме тому вирішила спробувати себе в новій справі. І спробувала. Зараз - продовжую працювати й удосконалюватись.

Марина Коваленко

Доглядаючи за дитиною, жінка майже цілодобово проводить час у власній квартирі, в будинку та поблизу нього, тож стикається з усіма недоліками, які там є. виправити ці недоліки, що заважають жити комфортно, - природне бажання. Тим паче, що в Україні зараз є для цього всі можливості, і перший крок - це організувати та очолити об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, про що мова піде трохи далі в нашому посібнику.

1.2. Це можливість працювати з дому

Будь-яка мати, яка прагне працювати, поки її дитина ще маленька, стикається з нелегким вибором. Або їздити на роботу, при цьому залишаючи малюка з нянею чи родичами, або ж працювати з дому, найчастіше - в режимі фрілансу. Однак робота, пов'язана з управлінням багатоквартирним будинком, не ставить такого жорсткого вибору. Жінки в цьому випадку мають змогу вільніше розпоряджатися своїм часом та самостійно вирішувати, коли потрібно займатися справами будинку, а також обирати зручні для цього формати.

Ось що наші героїні відповіли на питання:

“ЧОМУ ВИ ВВАЖАЄТЕ, ЩО РОБОТА МЕНЕДЖЕРКОЮ БАГАТОКВАРТИРНОГО БУДИНКУ - ЦЕ ЗРУЧНО?”

Є можливість працювати практично вдома. Керівник ОСББ має бути “на телефоні”, більша частина робочого часу - в самому будинку. Звичайно, крім тренінгів і нарад. Якщо є підтримка в родині, все чудово. Без допомоги чоловіка це було б неможливо. Тут важлива і психологічна підтримка, і фізична: щось допомогти по дому, коли жінка на роботі. А робота голови правління ОСББ починається, коли мешканці повертаються додому. “Здала” дитину ввечері татові і пішла спілкуватись із сусідами, вирішувати питання, проводити збори.

Ганна Прокіпець

Така робота дуже зручна, адже ти - сама собі господиня, управляєш і вдома, і додом.

Інна Скорба

Я радію, бо діти мої ростуть і постійно бачать маму, а я маю цікаву роботу. Ця робота мене захопила, і водночас я поряд із родиною, а в мене троє дітей – це важливо, що і вони доглянуті, і я на роботі. Якщо дитина хворіє, то це зазвичай не подобається працедавцю, а так діти разом зі мною. Наприклад, мій син допомагав облаштовувати дитячий майданчик, один мешканець його похвалив, що він допомагає мамі. Син відповів : «Я не мамі помагаю, я допомагаю ОСББ, а мамі я допомагаю вдома».

Марина Коваленко

Із цитат наших героїнь можна зробити висновок, що робота менеджерки будинку не просто не заважає їм доглядати за дітьми, але й допомагає порозумінню в сім'ї і навіть позитивному вихованню малечі. Вони не залежать від думки працедавця про їхній режим роботи, не мають жертвувати часом, проведеним із дітьми, або узгоджувати лікарняні. По суті, вони самі собі господині й можуть розпоряджатися часом на власний розсуд.

1.3. Це нагода реалізувати свій потенціал

Як ви могли переконалися із вміщених у вступі біографій, героїні нашого посібника прийшли до управління багатоквартирними будинками з різним професійним досвідом. Влада Русіна, наприклад, має освіту, взагалі не пов'язану з менеджментом або житловою сферою, - вона композиторка. Однак це не завадило їй опанувати новий фах і стати професіоналкою у сфері управління будинками. Головами правління ОСББ, а згодом і менеджерами з управління будинками стають люди дуже різних професій. Однак їх об'єднує бажання позитивних змін - як у власному домі, так і у житті.

ОСЬ ЩО НАШІ ГЕРОЇНІ ВІДПОВІЛИ НА ЗАПИТАННЯ:

“ЩО ДОПОМОГЛО ВАМ СТАТИ ЕФЕКТИВНОЮ МЕНЕДЖЕРКОЮ БУДИНКУ?”

Допомогло бажання змінити все на краще. Я, наприклад, сіла і подивилась - що можна змінити в будинку? Склала план: це можу змінити тепер, а інше - згодом. Спочатку я не знала, куди йти, що робити. Спершу ми не знали багатьох практичних питань, деякі нюанси заважали розвиватися, тому дуже допомогли ті люди, які вже це пройшли. А також - зміни в сусідах, які спершу не хотіли платити внески, а потім переконалися, що для добробуту будинку варто докладати зусиль.

Інна Скорба

Ми організували ОСББ у 2016 році, а взяли будинок в управління у 2017. За цей час ми вирішили багато нагальних питань у будинку та поступово покращуємо його стан. Я розібралася у тонкощах функціонування газових котелень та в багатьох інших технічних питаннях, тож тепер часто консультую співвласників інших будинків, які опинилися в подібних ситуаціях.

Влада Русіна

Тут потрібне лідерство, навички управління, стресостійкість, упевненість, бо м'якість у цій справі не допомагає. Людина має прагнути бути економічно грамотним господарником. Сусіди в будинку також мотивують. Коли руки опускаються, а люди кажуть: “Роби!”, і ти робиш - то потім приємно від них почути, що ціль досягнута. Почути щось на кшталт: «Молодець, що сказала – те й зробила!».

Марина Коваленко

Тож наших героїнь не зупинив страх перед докорінною зміною діяльності, перед зовсім новою для них сферою. Вони зуміли зорієнтуватися в незнайомій царині та накопичити необхідний багаж знань, що дозволило їм успішно реалізувати свій потенціал. А сусідська підтримка стала незайвим доказом того, що робота на благо людей - дуже серйозна цінність, яка мотивує розвиватися далі й розширювати горизонти.

1.4. Це можливість робити щось корисне для людей

Як свідчать результати гендерно-фокусованого дослідження створення та розвитку бізнесу у сфері управління багатоквартирними будинками, чимало професіоналів у цій царині починає роботу з власного будинку. Це значить, що ними рухає ініціатива змінити будинок на краще і для себе, і для своїх сусідів. Багатьма спершу, на початку діяльності, рухає нематеріальна мотивація - бажання робити щось дійсно корисне - як для себе, так і для своїх сусідів.

Ось що наші героїні відповіли на запитання:

“ЧИМ МОТИВУЄ ВАС РОБОТА МЕНЕДЖЕРКИ БАГАТОКВАРТИРНОГО БУДИНКУ?”

Я пишаюся тим, що можу щось змінити! Посадити дерева – це гарно, труби розмалювати – це гарно. Гордишся, що люди вдячні. Самооцінка піднімається, є відчуття, що ти змінюєш світ, а не просто вмієш сидіти і чекати. А ще – це відчуття незалежності і самостійності. Я сиділа в декреті, прошу в чоловіка: «Дай гроші на те чи на те»! А тепер я самостійно їх заробляю. Також пишаюсь, що вмію спілкуватися з людьми, організаціями, комунікую з органами влади. Подали проєкт на співфінансування з міста. Молоде ОСББ перемогло в конкурсі. Тепер на бюджет участі чотири проєкти підготувала. Зміни йдуть, а керую всього один рік.

Марина Коваленко

Мотивують люди. У мене чудове правління, яке складається з 9 осіб. Вони виконують не якусь роботу для ОСББ, а свої безпосередні функції – беруть участь у голосуванні та приймають рішення. Але головне – їхня підтримка. На початку, коли ми тільки прийняли будинок в управління, мені дуже допомагав мій заступник, який безкоштовно брав участь у вирішенні багатьох питань. Тепер усі члени правління готові допомагати в межах своїх компетенцій, тому якщо виникає така потреба, мені є до кого звертатися.

Влада Русіна

Які висновки можна зробити з коментарів наших героїнь? Дуже ймовірно, що вже через деякий час по тому, як ви станете менеджеркою будинку, вас і ваших сусідів здивують ваші досягнення. Ви матимете прибуткову, цікаву й перспективну роботу, яку зможете ефективно поєднувати з родинними справами, доглядом за дітьми. Ви з сім'єю проживатимете в комфортнішому та безпечнішому будинку й розумітимете, що ці зміни сталися саме завдяки вам. Вас поважатимуть сусіди за ті зусилля, які ви приділятимете для поліпшення всього будинку. Зрештою, ви зможете планувати розширення своєї діяльності в подальші роки. Саме такий досвід мають нині героїні нашого посібника. Якщо ви підете їхнім шляхом - всі ці зміни стосуватимуться й вас!

Звісно, на певному етапі діяльності однієї лише нематеріальної мотивації вже не досить. Однак професійні менеджери будинків мають і заробітну плату відповідно до їхньої кваліфікації. Що важливо - вона не “спущена згори”, її можна узгоджувати з сусідами. Тобто якщо сусіди бачать реальні зміни в будинку, вашу активну позицію - винагорода буде цілком справедливою і відповідною.

1. 5. Це нагода постійно розвиватись

Управління багатоквартирними будинками - це сфера діяльності, де важливим є постійний розвиток. Однак і можливості для такого розвитку тут відповідні: дуже часто проводяться безкоштовні тренінги та семінари з підвищення кваліфікації, випускаються навчальні курси, корисні матеріали, брошури та посібники - як-от цей, який ви зараз тримаєте в руках. Менеджери ніколи не лишаються сам-на-сам із проблемами, адже завжди є в кого проконсультуватися. Зрештою, за роки діяльності ОСББ в Україні утворилося потужне середовище, яке не залишить своїх у проблемній ситуації.

ОСЬ ЩО НАШІ ГЕРОЇНИ ВІДПОВІЛИ НА ЗАПИТАННЯ:

“ЯК МОЖНА УДОСКОНАЛЮВАТИ СВОЇ ЗНАННЯ І НАВИЧКИ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ БУДИНКАМИ?”

Семінари, тренінги, спілкування з колегами. Досвід колег різний, і ти розумієш, що краще зробити. Я за один рік багато дізналась. Тому моя рекомендація – вчитись.

Марина Коваленко

Освітні курси дають дуже багато, але коли ти в середовищі людей, які знають цю сферу, і є ще додаткова інформація в інтернеті, стає простіше. Курси є поштовхами між періодами самоосвіти. Все в комплексі.

Інна Скорба

Без знань дуже складно, завдяки Асоціації [управителів житла] я слухала навчання і тренінги. Отримуєш пояснення щодо основних питань, особливо допомагає знайомство з людьми, які займаються цією справою. Коли потрапляєш у середовище людей цієї професії, навіть якщо викладачі дають добрі знання, важливим залишається обмін досвідом. Разом з тим тренінги, курси, семінари дуже допомагають приймати добрі рішення і робити менше помилок.

Ганна Прокіпець

Не варто переоцінювати складність професії менеджера будинку. Якщо вдумливо підійти до поставленої мети - опанування цього нового фаху, - якщо накопичувати практичні знання та користуватися доступними вам навчальними програмами (про деякі з них ми розповімо нижче), досягти успіху цілком реально.

Наприкінці нашого посібника вміщений перелік корисних ресурсів, з яких ви зможете більше дізнатися про управління багатоквартирними будинками в Україні. А з ОСББ-спільнотами можна познайомитися ближче, знайшовши їх у соціальних мережах, наприклад - у Facebook.

1.6. Це можливість створити власну прибуткову справу

Досвід героїнь нашого посібника, як і багатьох інших керівників ОСББ та менеджерів будинків, доводить: при вмілому розрахунку ця справа - чудова основа для прибуткового бізнесу. Тим паче, що згадані вище тренінги та семінари поширюються також і на бізнес-освіту, тобто ви не лише навчитеся управляти будинком, але й отримаєте необхідні у бізнесі знання та навички. Ситуація, що нині склалася на ринку управління в Україні, сприяє такому стану речей: країні необхідні нові й нові професіонали в цій сфері, нові підприємства, діяльність яких буде спрямована на утримання будинків. Ринок управління ще дуже молодий, основна стадія його розвитку - ще попереду, тому важливо встигнути розпочати власну справу в цьому напрямку найближчими роками.

ОСЬ ЩО НАШІ ГЕРОЇНІ ВІДПОВІЛИ НА ЗАПИТАННЯ:

“ЩО ВИ ДУМАЄТЕ ПРО ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРКИ БАГАТОКВАРТИРНОГО БУДИНКУ?”

Так, є перспективи. Я управляю будинком спільно з правлінням, і ще взяла 5 будинків, [займаюся] технічним забезпеченням. Проводжу укладання договорів, організовую збори. До мене дуже часто зверталися співвласники інших будинків, управляючі компанії, з пропозицією роботи, але я відмовлялася, тому що не могла покинути свій будинок. Але нещодавно до мене звернулися співвласники будинку, в котрому виявилася доволі складна ситуація, яку я здатна вирішити. І це було для мене поштовхом для того, щоб навчитися делегувати та побудувати свою роботу так, щоб я встигла управляти власним будинком і розширювати діяльність.

Інна Скорба

Звичайно, розширення потрібне, але важливо все робити обдумано, вміти планувати розвиток і оцінювати можливості. Якщо думати про менеджера кількох будинків, то це вже є наступний рівень, і це означає, що протягом якогось часу ви працюватимете в режимі «24/7». Тому починати варто головою правління ОСББ, набратися досвіду, а далі думати. Незважаючи на те, що я управляю 18 будинками, для мене важливий мій рідний перший маленький будиночок – власний фан клуб. Тепле спілкування, 20 років не вирішувалась проблема, а тепер маємо чудові результати.

Ганна Прокіпець

Діяльність менеджера будинку - не з найпростіших. Вона вимагатиме від вас чимало уваги та зосередженості, нових навичок і компетенцій. Однак і повернеться до вас сторницею. Це той бізнес, попит на який не падатиме за жодних обставин - адже в багатоквартирних будинках мешкає переважна більшість жителів міст, а конкурентне середовище, натомість, лише починає формуватися, і пік насичення ринку ще дуже далеко попереду.

2. Перевірте, чи є ця професія та перспектива власної справи цікавою саме для вас

Опитані нами менеджерки багатоквартирних будинків уже переконалися в тому, що їхня робота – це дуже вдала інвестиція в себе під час відпустки з догляду за дитиною, коли надзвичайно складно знайти можливість для побудови повноцінної кар'єри.

Героїні нашого посібника чимало розповіли про свою мотивацію, що спонукала їх обрати саме цю спеціальність. І потреба в заробітку тут - далеко не єдиний мотив. Фах менеджерки будинку дозволив їм поєднати ті речі, які їх найбільше мотивують: турботу про родину, турботу про дім і бажання професійно розвиватися.

ЧИ ПІДХОДИТЬ ВАМ РОБОТА МЕНЕДЖЕРКИ БАГАТОКВАРТИРНОГО БУДИНКУ?

ОБЕРІТЬ ОДИН ІЗ ТРЬОХ ВАРІАНТІВ ВІДПОВІДІ	ТАК	НІ	ВАЖКО ВІДПОВІСТИ
Чи хотіли б ви реалізувати свій потенціал у новій для вас сфері?	☐	☐	☐
Чи бажаєте ви мати роботу, яка дозволила б постійно бути поряд із дітьми, родиною, працювати вдома?	☐	☐	☐
Чи хотіли б ви отримувати достойну винагороду за вашу діяльність?	☐	☐	☐
Чи хотіли б працювати над тим, щоб оптимізувати оплату за комунальні послуги в своєму будинку, зробити "платіжку" справедливою?	☐	☐	☐
Чи хотіли б ви, щоб завдяки вашій діяльності в будинку зроста ринкова вартість, зокрема, й вашої квартири?	☐	☐	☐
Чи хотіли б ви мати роботу, яка спонукала б вас навчатись, отримувати корисну практику, здобувати нові цінні знання, що сприятимуть вашому професійному розвитку?	☐	☐	☐
Чи хотіли б ви докладати зусиль, щоб зробити комфортнішим і безпечнішим будинок, у якому проживаєте?	☐	☐	☐
Чи хотіли б ви мати роботу, яка дозволила б вам розпоряджатися часом на власний розсуд?	☐	☐	☐
Чи є для вас цінною можливість змінити на краще власний будинок, місто та Україну?	☐	☐	☐
Чи хотіли б ви надихати інших людей, щоб і вони робили щось для покращення якості життя в будинку?	☐	☐	☐

Якщо бодай половина пунктів вас стосується – значить, фах менеджерки будинку точно буде для вас цікавим. Звісно – доведеться трохи поритися в інтернеті, відвідати курси, отримати необхідні знання про будинок і заходи, яких варто вживати задля його нормального функціонування та попередження аварій. Але, погодьтеся, докладати зусиль необхідно в будь-якій роботі. Можемо вас запевнити: ці зусилля повернуться до вас сторицею, мотивуючи розвиватися та підкорювати нові професійні вершини.

3. Як розпочати кар'єру менеджерки багатоквартирного будинку

3.1. Корисні ресурси та можливості для початку кар'єри

Отже, якщо ви визначилися з тим, що всерйоз зацікавлені в можливості працювати у сфері управління багатоквартирними будинками, варто почати з власного будинку, ставши головою правління ОСББ. Але перед цим потрібно взятися до спеціалізованої освіти та самоосвіти. Тим паче, що існують освітні програми, спеціально спрямовані як на потенційних голів правління ОСББ, так і на менеджерів або менеджерок багатоквартирного будинку.

Таке навчання може проходити у формі семінарів, вебінарів, освітніх курсів тощо, а також поглибленої роботи з ментором. Вам навіть не потрібно буде вбивати час на пошук усієї цієї інформації: в Україні вже є розгалужена система ресурсних центрів для ОСББ та регіональних консультантів від проєктів міжнародної технічної допомоги. Окрім того, діє декілька спеціалізованих асоціацій менеджерів багатоквартирних будинків, де також можна отримати допомогу.

Для початку рекомендуємо переглянути навчальний онлайн-курс із 14 лекцій “Ваш багатоквартирний будинок: хто і як має ним управляти”. Його мета - розповісти, як співвласники багатоквартирного будинку можуть ним управляти, чому варто створити ОСББ і як це зробити, хто такий професійний управитель або менеджер багатоквартирного будинку та чим він відрізняється від ЖЕКів “старого зразка”. Посилання на курс: <https://is.gd/EaR4se>¹

Ще один навчальний онлайн-курс, який буде для вас корисним на початку діяльності, - “Ефективне управління спільною власністю через ОСББ”. Зареєструватися на проходження цього курсу можна на сайті “ВУМ онлайн” за посиланням: <https://is.gd/1TTZrh>

Крім того, радимо ознайомитися з декількома інтернет-ресурсами. Одні спеціалізуються на інформації, що допоможе вам створити ОСББ та більше дізнатися про специфіку діяльності об'єднань співвласників багатоквартирних будинків. Інші - роблять акцент на управлінні багатоквартирними будинками, містять інформацію, корисну саме для менеджерів будинків.

¹ Тут і далі публікуємо скорочені електронні адреси, щоб їх було зручніше вводити вручну в адресний рядок браузера.

ЕЛЕКТРОННА АДРЕСА	ОПИС
www.upravbud.info Facebook-сторінка: https://www.facebook.com/upravbud.ua/ Telegram-канал: https://t.me/upravbud_ YouTube-канал: https://www.youtube.com/c/UpravbudInfo	Інформаційний ресурс для менеджерів будинків, ОСББ та співвласників про фахове управління багатоквартирним будинком. Тут регулярно публікуються новини сфери, законодавство, передовий досвід менеджерів будинків, аналітика, історії успіху тощо.
https://proosbb.info/	Інформаційний ресурс для ОСББ і співвласників. Тут добре розкрито питання створення та діяльності ОСББ, законодавства щодо об'єднань співвласників, представлено зразки документів. Також на порталі діє форум, де можна поставити питання до редакції.
http://www.houses.in.ua/	Корисний Проєкт ЄС/ПРООН «Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків» (HOUSES). Тут консультують та навчають ініціативні групи щодо створення ОСББ, ефективного управління ОСББ, ведення бухгалтерії та покращення енергоефективності будинків. На сайті є список регіональних координаторів Проєкту, які також надають консультації.
http://www.osbb-inform.com.ua/	Інформаційний ресурс, де зібрано чимало цікавої спеціалізованої інформації для об'єднань співвласників: тут є відповіді на поширені запитання про створення та діяльності ОСББ, представлено зразки документів, добре розкрито теми обліку й оподаткування, а також законодавства у сфері ОСББ.
https://osbb-online.com/	Комерційний ресурс, цікавий, зокрема, бібліотекою для ОСББ, де представлені зразки законодавства, посібники та довідники і роз'яснювальні листи, а також доволі активним форумом, де можна обмінюватися думками з колегами й отримати відповіді на запитання, що стосуються ОСББ.
http://merporgua.s51.yourdomain.com.ua/	Заархівований інформаційний ресурс (зараз не поповнюється новим контентом), в якому є чимало корисної інформації про енергоефективність у житловому секторі, а також зібрано повний архів телепрограми "Твій дім", яка стане у нагоді ОСББ та менеджерам будинків.

ЕЛЕКТРОННА АДРЕСА	ОПИС
https://nashkvartal.org.ua/	Комерційний ресурс для менеджерів багатоквартирних будинків та ОСББ. Окрім іншого, тут опубліковані статті та корисні матеріали, що стануть у нагоді як новим, так і досвідченішим спеціалістам у сфері управління багатоквартирними будинками, посилення на вебінари тощо.

Крім того, в соціальних мережах варто підписатися на сторінки ресурсних центрів для ОСББ. Тут ви можете знайти чимало цікавої інформації і про розвиток ОСББ саме вашого регіону, і про управління багатоквартирними будинками в цілому. Пропонуємо вашій увазі найактивніші сторінки й групи в мережі Facebook (більше ви зможете знайти за потреби, скориставшись пошуком у мережі).

НАЗВА	ЕЛЕКТРОННА АДРЕСА
Львів, ресурсний центр для ОСББ	https://www.facebook.com/rcosbb.lviv/
Ресурсний центр підтримки ОСББ міста Вінниця	https://www.facebook.com/vinosbb/
Ресурсний центр підтримки ОСББ Тернополя	https://www.facebook.com/portalosbb/
Ресурсний центр підтримки ОСББ ГО "Рада голів ОСББ міста Рівне"	https://www.facebook.com/radaosbb.rivne/
Ресурсний центр ПМГО "ОСББ - майбутнє Павлограда"	https://www.facebook.com/resurszentr/
Асоціація ОСББ "Лучани" - ресурсний центр	https://www.facebook.com/aosbb.lucan/
Ресурсний центр підтримки ОСББ "Сумщина"	https://www.facebook.com/resurs.osbb/

Радимо звернути увагу й на сайти профільних асоціацій менеджерів будинків та управителів. Тут є новини про діяльність асоціації, бібліотеки корисних матеріалів і законодавства, а також анонси навчальних курсів, на які ви зможете зареєструватись.

НАЗВА ТА ОПИС	САЙТ	СТОРІНКА В FACEBOOK
Громадська спілка «АСОЦІАЦІЯ УПРАВИТЕЛІВ ЖИТЛА» – професійне об'єднання підприємств та експертів, які працюють у сфері управління багатоквартирними будинками в Україні	http://auz.org.ua/	https://www.facebook.com/auz.org.ua/

НАЗВА ТА ОПИС	САЙТ	СТОПІНКА В FACEBOOK
Асоціація менеджерів та управителів житловою нерухомістю – об'єднання фахівців галузі управління і обслуговування житлової нерухомості	https://www.amugn.org.ua/	https://www.facebook.com/AMUZHN/
Дніпровська Асоціація ОСББ та управителів "Наш дім" - захищає права та інтереси ОСББ, ЖБК і менеджерів будинків з 2001 року		https://www.facebook.com/nashdim.dnipro/

Одне з важливих завдань, для вирішення якого докладають зусилля прогресивні голови правління ОСББ та менеджери будинків, - це термомодернізація будівель. Вона допоможе значно підвищити комфорт у будинку та оптимізувати використання ресурсів на його опалення, а отже, знизити суми в платіжках для кожної родини. Радимо детальніше ознайомитися з сайтом Фонду Енергоефективності - державної установи, яка надає ОСББ гранти на підвищення енергоефективності будинків: <https://eefund.org.ua/>. Також рекомендуємо переглянути навчальний онлайн-курс “Енергоефективність багатоквартирного будинку в дії”: <https://is.gd/qBrsj5>. В основі цього курсу - практичні рекомендації щодо підвищення енергоефективності, перевірені досвідом роботи саме в українських реаліях.

Передивившись онлайн-курси та перечитавши інформацію на цих ресурсах ви вже самотужки зможете скласти враження про сферу управління багатоквартирними будинками. Хочете знати ще більше? Ваш наступний крок - пошук і відвідування оффлайн-тренінгів. Така освіта дасть вам необхідні ази професії. Інформацію про такі тренінги можна знайти у відкритих джерелах - вони часто проводяться в різних містах. Або, знову-таки, ви можете звернутися до регіональних консультантів, які допомагають створити ОСББ і розпочати його діяльність.

3.2. Як менторство може допомогти вашій кар’єрі менеджерки багатоквартирного будинку

Для ефективного управління багатоквартирними будинками, поряд із форматом самоосвіти, а також семінарами, тренінгами та курсами, саме менторство (в широкому розумінні - наставництво) може стати одним із ключових інструментів.

Менторство — це процес взаємодії досвідченішої в певній сфері людини з менш досвідченою, при якому відбувається передача знань, навичок, умінь, необхідних для цієї професії.

Важливість наставництва полягає у співпраці ментора, тобто досвідченішого фахівця, і “менті” – людини, яка планує рухатися кар’єрними сходами в аналогічному напрямку. Це особливий вид партнерства, який не є формальним і передбачає постійну комунікацію.

Найчастіше під менторством розуміють як індивідуальну підтримку, так і супровід підприємницької ідеї.

Для жінок, які перебувають у відпустці з догляду за дитиною і планують управляти багатоквартирним будинком, менторство є дуже важливим. На першому етапі ключове завдання – знайти ментора, який/а допоможе отримати вам усі необхідні знання та навички в професії менеджерки багатоквартирного будинку незалежно від обраної форми діяльності.

Співпраця з ментором може стосуватись як конкретного проекту, який ви б хотіли втілити (наприклад, утеплення фасаду будинку), так і загальної ідеї управління будинком у всьому різноманітті цієї діяльності. Ментор проаналізує разом із вами переваги та недоліки управління конкретним будинком і попередить про можливі ризики.

Якщо у вашому колі є досвідченіша та обізнаніша людина, яка є головою ОСББ або управляє багатоквартирними будинками та може поділитися з вами знаннями й досвідом, запросіть її стати вашим ментором. Такий формат професійних відносин для жінки, яка перебуває у відпустці з догляду за дитиною і хоче управляти багатоквартирним будинком, дає можливості:

- отримати знання від досвідченого фахівця, який набув їх протягом своєї професійної діяльності;
- почути об'єктивну оцінку свого проекту чи загалом професійного напрямку;
- дізнатися про типові помилки, яких можна уникнути на своєму шляху;
- покращити самоорганізованість завдяки зустрічам, що передбачають обмін новинами про успіхи чи труднощі. Під час проведення менторських зустрічей допускається комунікація скайпом, телефоном та в месенджерах за попередньою домовленістю;
- розширити коло ділових та професійних знайомств із допомогою ментора;
- знайти мотивацію, адже окрім фахової допомоги такі відносини передбачають іще й моральну підтримку.

Водночас, така співпраця вигідна і самому ментору, адже він має нагоду:

- отримати новий кейс для роздумів, адже кожен приклад професійного шляху є унікальним, як і проект та особливості професійного старту підопічної;
- розширити коло знайомств: так само, як жінка, яка має ідею очолити багатоквартирний будинок, знаходить нових корисних людей із досвідом, ментор також має нагоду познайомитися з мотивованими новачками в цій сфері, у яких є власні знання, що можуть бути новими для ментора;
- покращити організованість завдяки чіткому спільному плану;
- отримати нагоду не лише передати знання, а й знайти їм практичне застосування;
- запалитися мотивацією своєї підопічної, коли спільно вдається подолати труднощі та досягти успіху.

Одна з таких менторських програм для жінок, що перебувають у відпустці з догляду за дитиною і водночас - очолюють ОСББ або управляючу компанію, працює вже зараз. Із лютого по червень 2020 року проводиться пілотний проект цієї менторської програми одразу в декількох містах України. В таблиці нижче наведена тематика програми та посилання на інформаційні матеріали, які в ній використовуються.

Слідкуйте також за сторінкою менторської програми з управління багатоквартирними будинками в соціальній мережі Facebook: <https://www.facebook.com/upravbudMentor>

Побудувати успішну кар'єру в сфері управління багатоквартирними будинками - це можливість, яка надихнула вже не одну тисячу жінок по всій Україні. Чимало з них зацікавилися такою роботою саме в той час, коли перебували у відпустці з догляду за дитиною. Вони зрозуміли, що такий фах їм підходить, адже дозволяє працювати, переважно залишаючись удома. І водночас - він дає змогу отримувати достойну винагороду за свою працю, та ще й поліпшувати власний будинок, зрештою здобуваючи вдячність і повагу сусідів.

Ми точно знаємо, що в Україні є ще тисячі жінок, які радо скористалися б подібною можливістю. Сподіваємося, що ви - одна з них! Якщо вас зацікавив наш посібник - пишіть нам на електронну адресу upravbud.mentor@gmail.com. Ми радо відповімо на ваші запитання.

№	ТЕМА	ЗМІСТ	ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ
1.	Ваш багатоквартирний будинок: хто і як має ним управляти	Як співвласники багатоквартирного будинку можуть ним управляти, чому варто створити ОСББ і як це зробити, хто такий професійний управитель, чим він відрізняється від ЖЕКів «старого зразка», як його обрати та побудувати з ним ефективну співпрацю.	https://u.to/WIBkFQ https://is.gd/x2mBkj
2.	Реформа управління житлом, діяльність управителя та особливості його статусу	Докладно про реформу управління багатоквартирними будинками, яка була запроваджена 2015 року з прийняттям Закону України "Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку"	https://is.gd/LRZTwf https://is.gd/4oCUP5
3.	Який персонал необхідний для організації управління будинком і яким чином його можна залучати. Робота з підрядниками.	Трудовий договір і договір ЦПХ: відмінності між ними. Який персонал потрібен управителю та як його набирати. Небезпеки приховування за договором ЦПХ фактичних трудових відносин.	https://is.gd/5TDjpt
4.	Як працювати з боржниками – практичні поради	Які існують категорії боржників та як побудувати своє спілкування з ними таким чином, щоб максимально підвищити платіжну дисципліну в будинку.	https://is.gd/Uuun4t
5.	Етапи скликання та проведення зборів співвласників, передбачені Законом України "Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку"	Які підводні камені існують у процесі скликання та проведення зборів співвласників. Скільки голосів необхідно набрати для прийняття рішень на зборах співвласників. Як оформити результати голосування на зборах співвласників. Чи потрібно повідомляти співвласників або інших осіб про прийняті на зборах рішення.	https://is.gd/1HKym9 https://is.gd/djOxxf

№	ТЕМА	ЗМІСТ	ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ
6.	Облік доходів і витрат. Процедури надання інформації співвласникам у порядку, визначеному договором управління	Облік доходів і витрат. Накопичення коштів, які спрямовуються на реконструкцію, реставрацію, проведення капітального ремонту, технічного переоснащення спільного майна багатоквартирного будинку. Надання в оренду спільного майна багатоквартирного будинку та встановлення сервітутів щодо спільного майна багатоквартирного будинку.	Посібник "Як обрати управителя багатоквартирного будинку", сс. 15 - 17: https://is.gd/V5cfal https://is.gd/t4fzjc
7.	Що можуть вирішувати збори співвласників	Які повноваження мають збори співвласників багатоквартирного будинку. Які рішення можна і потрібно приймати на зборах співвласників. Збори співвласників та відносини з управителем: що потрібно знати. Збори співвласників як один із можливих варіантів реалізації своїх прав та обов'язків стосовно спільного майна будинку.	https://is.gd/BKhM86 https://is.gd/WyKqnD
8.	Спільне майно багатоквартирного будинку. Як ефективно ним управляти.	Що належить до спільного майна у багатоквартирному будинку. Як співвласники можуть управляти своїм спільним майном. Яку відповідальність несуть співвласники багатоквартирного будинку.	https://is.gd/DK3Zgy https://is.gd/DGOMpt
9.	Формування лояльності співвласників багатоквартирного будинку	Ставлення до лояльних співвласників як до власного активу в будинку. Система заохочення співвласників до співпраці, обговорення проблем і можливостей. Високий рівень сервісу, чітка звітність та інформування співвласників: практичні поради. Потреба участі в програмах та проєктах співфінансування, зокрема - щодо енергоефективних заходів.	https://is.gd/ayhjij

№	ТЕМА	ЗМІСТ	ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ
10.	Як і навіщо проводити "Аудит безпеки та доступності багатоквартирного будинку: змініть свій дім на краще"	Аудит безпеки та доступності як спосіб провести перевірку в будинку й визначити джерела небезпек і незручностей, а також запланувати, як саме їх подолати, які для цього потрібні ресурси та які саме партнери можуть у цьому допомогти.	https://is.gd/4xoyH8 http://upravbud.tilda.ws/audyt_bezpeky
11.	Співпраця з Фондом енергоефективності	Як економити на комунальних послугах. Умови отримання гранту від Фонду енергоефективності для ОСББ. Що таке енергоаудит та як правильно обрати енергоаудитора.	http://bit.ly/2MvjzKE http://bit.ly/2TVkaNi
12.	Питання екстреної допомоги для ОСББ	Зустрічі з ментором для розв'язання питань, які потребують швидкого реагування	

У партнерстві зі Швейцарською Конфедерацією

Представництво Міжнародної
фінансової корпорації в Україні

Дніпровський узвіз, 1, 3-й поверх,
м. Київ, 01010, Україна
Т: (380 44) 490-64-00
Ф: (380 44) 490-64-20
ifc.org/ukraine

WORLD BANK GROUP

IFC | International
Finance Corporation